

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

Tárgy

308

Hely

Idő

"184"

Személy

Szerző:

Cím:

Forrás:

Bsp.

(Hely)

1943. VII. 30.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Ol)

„Boldog Pest” száz évvel ezelőtt

Az akkor Budával még nem egyesített Pest így is az ország legnépesebb városa volt. A hivatalos összeírás szerint 96.676 lélek lakott benne, köztük csak 38.118 nő volt (1000 nőre 1535 férfi), vagyis a mai viszonyokkal ellentétben a férfilakosság a nőit jóval meghaladta. Ennek oka a város gyorsan fejlődő kereskedelmi élete, iparosodása volt, ami az egész országból idevonzotta a vállalkozó szellemű férfiakat. Születések után is volt szaporulat, bár csak kisebb mértékű. Tíz év alatt 37.441 születéssel szemben 30.722 volt ugyanis a halálozások száma. A halottaknak több, mint fele az 1—3 évesek közül került ki. Az életbenmaradók közül a főrangúak többnyire az 50—60 éves életkorban, a többiek pedig rendszerint a 30—40 életkoruk közül haltak meg. Kivételesen azonban voltak olyan hosszú életkoru egyének is, amilyenek ma is alig vannak. Így 1839-ben egy 109 éves nő, 1842-ben egy 106 éves rokkant katona és egy 103 éves nő, 1845-ben pedig egy 105 éves férfi halt meg.

A halálokok között szerepel gyakoriságuk sorrendjében: sorvasztó nyavalya, frász, gutaütés, vizibetegség, lázak, görcsök stb. A női kór rettegett halálos kórját, a rákot: „rákfene” néven ritkán jelö-

lik meg hatálokként. A rossz közegészségügyi viszonyok és a kezdetleges orvostudomány okozta a korai halálozások nagy számát, mert egyéni tudósítás szerint: „a magyarnak izmos teste és folytonos egészsége az orvost nem igen foglalkoztatja”. A lakosok közül a tót, szerb és görög származásúak szintén egészséges testalkotásúak. Míg a német, ha „görvélyes hajlandóságát” elveszti, egészséges, de gyöngytestalkotású. Az izraelilák általában a leggyengébbek.

A táplálkozás fajok szerint módosul. A magyar ételét kövéren, kevés nyári zöldeggel, sok hussal, zsiradékkal, s fűszerekkel kedveli. A német sok növényt eszik, hussal csak közepesen él. Ami az akkori orvosi vélemény szerint sokszor hasmenést okoz. A tót kenyeret eszik. A szeszes italokat, főként a bort minden faj kedveli, de a tudósító büszkén megjegyzi, hogy a magyar bírja a legjobban.

Az ivóvíz nagy része kutak adtak. Minden városrész külvizének meg volt a maga jellegzetes tulajdonsága. Legtisztább volt a „Leopold” külváros vize, amely a Dunából a talaj természetes szűrojén szivárgott át, tehát izre megfelelő volt a káposziásmegyeri víznek. A Belváros vize is jó volt. A Terézia külváros

kutjai ellenben vasas-izü vizet adtak. A Józsefváros külvizei tiszták, de sós és kénsvavas izük miatt sokszor ihatatlanok. Mintegy kárpótlásul azonban a Józsefváros keleti részein, bővizű forrás fakadt, amelynek ma már nincs nyoma. A „legáltalbbvalóbbak” voltak a Ferencváros vizei. Ennek a legmélyebben fekvő városrésznek vizeit a mindenünnen ideáramló talajvizek szennyezték.

A „feredés”-hez szükséges vizet a Duna szolgáltatotta, amelyet a városban faputtyokban hordtak szét. De Bécshez hasonlóan volt a városnak Diana istennőről elnevezett nyilvános fürdőháza is, a mai gr. Tisza István-ut végén, ezt azonban magas árai miatt csak a módosabbak vették igénybe.

Más szórakozásokban ellenben a lakosság minden tagja tehetsége szerint igyekezett részét kivenni. A legnépszerűbb szórakozás a vásár volt, úgy hogy az események időpontjából is sokszor csak a „vásár előtt” vagy „vásár után” megjelölést használták. A játékok közül akkori tudósítás szerint a „gornyadozó” kártya és „gebbedő” teke voltak kedveltek. Sokan látogatták a lófuttatást, ahol az „angoly cselédek” nem egyszer legyőzték a nyereg nélkül lovagló magyar csikósok. De a vendégfogadók és csapszékek is naponla megteltek a pénzt könnyen kereső és így szórakozásra költeni hajlandó lakossággal. A dözsolés kapós volt, mondja tudósításunk és ezt ugyanúgy „renyhe, kommod” mulatságnak tartja, mint a játékszint. Ez azonban csak a harapós, bizonyára maradt tudósítónak le-

hetett véleménye, mert az egész nemzet büszkén tekintett az 1837. esztendőben megnyílt magyar Nemzeti Színházra. Pestet általában az ország irodalmi és művészeti központjának tekintették. A Tudományos Akadémia is megalakult már. Mintegy halvan festőművész is működött, akik főként az arcképfestés terén jeleskedtek. Pesten dolgozott a Rómában magabasszívott klasszikus levegőt bensőségesen átérző Ferenczy István szobrászművész és az ötvösségben méltó párja, Szentpétery István. Minden megvolt tehát a magabizó, jókedvű, a magyar nemzeti érzésben lassan összeforró lakosság testi és szellemi szükségleteinek kielégítéséhez és Kazinczy joggal adta Pestnek a „boldog” jelzőt.